

„Jeg vil ikke have en laptop, en cykel, en vaskemaskine. Jeg vil ikke eje et gulv eller et tag - jeg vil bruge det. Jeg er interesseret i et produkts performance, ikke i produktet selv. Jeg vil ikke have ting.“

THOMAS RAU OM PERFORMANCE-BASERET DESIGN

Ved Kirsten Birk

Partnerorganisationen Gate 21, der skaber og realiserer grønne projekter, afholdt den 16. juni konferencen „Fronthouse“. Den handlede om fremtidens energirigtige renoveringer i offentlige og almene bygninger. Hovedtaleren var arkitekten Thomas Rau, der har basis i Holland. Ud fra begrebet 'oneplanetarchitecture' har hans firma siden 1992 arbejdet i relation til den løbende diskussion af bæredygtighed og med at udvikle energisparende teknologier og koncepter for energiproducerende bygninger. I en verden, hvor så meget natur er truet af menneskelig aktivitet, lægger Rau især vægt på det forhold, at en række ikke-fornyelige ressourcer efterhånden slipper op, ligesom det er tilfældet for de fossile brændstoffer. Udgangspunktet for følgende udsagn er et interview med Rau redigeret sammen med udpluk fra hans forelæsning.

Om konsum og råstoffer. Ydelsen frem for produktet

Jeg er her for at skabe og yde og selvfølgelig skal jeg bruge energi. Der er ikke noget galt i at bruge energi. Hele energispare-diskussionen interesserer mig ikke. Jeg vil finde ud af, hvordan vi kan organisere os på en anden måde, så vi kan fortsætte vores konsum i fremtiden. Men vi behøver andre regler for konsum. Nu opfylder vi energikravene med endelige ressourcer. Og hvis noget er endeligt, får man et problem.

Råstoffernes markedspris er stigende, så efter et stykke tid kan vi ikke bygge mere, fordi vi ikke har materialer nok. Vi kan for eksempel ikke bygge de 30 millioner elbiler, vi måske har brug for. Så dette er det første øjeblik i menneskehedens historie, hvor vi ikke er i stand til at gøre det vi vil, fordi vi mangler materialer. Der er kobber til 60 år. For nylig kørte togene ikke i Holland, fordi nogen havde stjålet ledningerne med kobber i, og for nogle uger siden forlød det, at amerikanerne havde fundet et nyt råstof efter at have gravet i Afghanistan i 8 år. Jeg tro-

ede agendaen dér handlede om Taliban. Men det er sådan, vi gør.

Det er fra vugge til grav, vi tager noget, bruger det, og hvis vi ikke behøver det mere, fx en iPhone, giver vi det til vores børn eller kasserer det - så er det væk. Og fordi vi mister så meget materiale, når det forsvinder med vores konsum, er vi nødt til at få det tilbage, og derfor tænker vi i cradle-to-cradle. Spørgsmålet er, hvordan vi organiserer vores konsum, så det har en positiv effekt og ikke en negativ effekt.

For i virkeligheden har vi ressourcer nok: Vi har vedvarende energikilder og vi har menneskene, som er den vigtigste energikilde på planeten. Vi ved ikke engang, hvad der inden i vores elektroniske udstyr, men måske kunne vi forestille os, at hvert produkt, hver bygning faktisk er en materialebank. Lad os tage et tv. Det består måske af 4000 kemikalier. Det er faktisk en kemisk bombe, men vi kalder det et tv. Man køber det, fordi man vil se nyheder etc. Hvad sker der, hvis det er en service at kunne se nyhederne? Og man ikke behøver at købe og eje et tv?

Om performancebaseret design. Performance-cyklus i stedet for livscyklus

I mit firma kalder vi det performance baseret design, og tanken er, at vi kan give tv'et tilbage, når vi ikke bruger det længere, fordi det er forældet. Det er en ny måde at tænke på, en ny platform, og vi er ved at udvikle en ny organisation *Turn Too*, som er et brand for alle producenter, der ikke vil sælge deres produkt, men vil give kunderne en ydelse via deres produkt i form af en service.

Så man betaler for service, men ikke for råstofferne, for producenterne vil altid være ejerne af råstofferne, og dermed produktet. Man går ikke til en producent og siger: Jeg vil have en vaskemaskine. I stedet siger man: Giv mig 2000 vaske, og jeg er sikker på, at når de er klar, vil der være en ny vaskemaskine, som jeg hellere vil bruge, fordi den nye er meget bedre.

På tegnestuen gik vi til Philips og sagde: Vi ønsker 500 lux i 1800 timer om året på vores borde. Det er lyset vi ønsker os, så Philips servicere os med lyset, og vi behøver ikke længere at investere i råstofferne, som producenten jo ejer. Og hvis Philips betaler elektriciteten for at servicere mig, bliver det relevant for dem at lave bedre lamper, der bruger mindre energi, som de jo skal betale for - ikke

konsumenterne. På denne måde vil de mest innoverede produkter blive billigere i fremtiden og de mindre innoverede blive dyrere.

Efter performance-cyklussen vender produktet tilbage til producenten. Og i modsætning til nu, hvor produkterne for det meste er designet, så de bryder sammen efter nogle år, vil de få en længere performance-tid, hvis producenterne udtager alle råstoffer af dem efter endt brug. Det vil være i producentens interesse, at produktet har en meget lang performance-tid, fordi han så kan give det samme produkt til forskellige konsumenter. Men ganske vist er fx en iPod et meget godt produkt, meget intelligent lavet, men det er næsten umuligt at skille den ad, så man får det materiale ud, som

Som arkitekt vil jeg sige at i vores firma servicere vi rum. For os er rum, interiører, miljøer, selv klimaer, en service.

er puttet i den, fordi det er den ikke designet til. I stedet må vi designe produkterne på en måde, så vi kan skille alle råmaterialerne fra hinanden og genbruge dem. Og det er i producentens interesse, i og med at konsumenten ikke længere betaler for råstofferne.

Fordelen for konsumenten er, at han betaler for service og ikke for råstofferne. Han kan altid efterspørge de mest innovative produkter på markedet. Han kan give den gamle model tilbage og hurtigt få en ny. Det betyder, at diskussionen om langtids- og korttidsinvesteringer ikke længere er så interessant. Men det kræver selvfølgelig, at producenten stadig er den samme i mindst 30 år.

Vi stopper således ikke konsumerismen; vi ændrer bare reglerne, så producenterne bliver ved med at producere og konsumenterne bliver ved at forbruge, men vi gør det på en anden måde.

Om rum som service. Bygningen som materialebank

Som arkitekt vil jeg sige at i vores firma servicere vi rum. For os er rum, interiører, miljøer, selv klimaer en service.

Jeg sagde, at bygningen er en materialebank. Det betyder, at vi må designe bygningen på en anden måde, så den kan skilles ad igen og råstofferne beva-

res. Måden, der designes på nu, indebærer at man kun tager ansvar for at sætte alt sammen, at kombinere alt, på en optimal måde. Men man tænker ikke på at tage det fra hinanden igen. Fx kommer meget materiale i betongulve i form af rørføringer etc., og vi forstår ikke, at vi aldrig får det tilbage, når vi fjerner gulvene. Altså må vi designe på en komplet anderledes måde i fremtiden. Ejeren må være brugeren og tage vare på bygningen. Og jeg mener bygningen er developerens produkt, så det er ham, der skal passe på den. Han udlejer bare rum som en service for folk.

En gammel bygning har mange historiske lag, men bygningen befinder sig stadig på det samme sted. Men måske er taget skiftet ud 20 gange, gulvbelægningen 25 gange osv. Alt i bygningen er ændret, så hver bygningsdel og hvert materiale har sin egen biografi i hele bygningens biografi. Bygningen er ikke én ting.

Om råstoffer og fodaftryk

Råstofferne er ved at være slut. Vi har brug for dem til os alle og ikke blot til nogle få, og vi bliver flere og flere. Så vi må facilitere de ikke-fornyelige ressourcer på en anden måde i fremtiden. Det handler ikke om mindre konsum, men om en anden måde at konsumere på. Det er en slags positiv dagsorden. Vi skal tænke i performance-baseret design. Hele footprint-diskussionen er komplet meningsløs - jeg er ligeglad med dit økologiske fodaftryk. Pointen er: Hvad er din værdi, den værdi du skaber på grundlag af dit fodaftryk? Hvis denne værdi er højere end dit fodaftryk, er det OK. Jeg arbejder ikke med moralske værdier.

Vi er nødt til at se omvendt på tingene. Vi kan ikke ændre tingene, men vi kan ændre vores perspektiv på dem og vende dem på hovedet.

Kirsten Birk er arkitekt